

18.9.2025

EOAK/2564/2025

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Anne Ilkka

**TARKASTUS: VANKITERVEYDENHUOLTO, HUITTISTEN POLIKLINIKKA
26.5.2025**

Tarkastuskohde

Vankiterveydenhuolto, Huittisten poliklinikka

Tarkastusajankohta

26.5.2025

Osallistujat oikeusasiamiehen kansliasta

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Anne Ilkka

Oikeusasiamiehensihteeri Anita Raunio-Rajalin

Osallistujat tarkastuskohteesta

Sairaanhoitaja A

Sairaanhoitaja B

Osastonhoitaja

Ylihoitaja

Erikoissuunnittelija

Tarkastuksen tyyppi

Laki eduskunnan oikeusasiamiehestä 5 §

OPCAT

Sisällysluettelo

1	Yleistä	3
2	TARKASTUKSEN KOHDE JA TARKASTUKSEN KULKU.....	3
2.1	Yleistä tarkastuskohteesta	3
2.2	Tarkastuksen suorittamisesta	3
2.3	Tarkastuskohteen kuuleminen	3
3	Tarkastushavainnot.....	4
3.1	Aluksi	4
3.2	Tilat.....	4
	3.2.1 Tarkastushavainnot.....	4
	3.2.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	4
3.3	Resurssit.....	5
	3.3.1 Tarkastushavainnot.....	5
	3.3.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	6
3.4	Yhteydensaanti poliklinikalle ja hoitoon pääsy	7
	3.4.1 Tarkastushavainnot.....	7
	3.4.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	7
3.5	Tulotarkastukset	8
	3.5.1 Tarkastushavainnot.....	8
	3.5.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	9
3.6	Suun terveydenhuollon palvelut.....	10
	3.6.1 Tarkastushavainnot.....	10
	3.6.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	10
3.7	Mielenterveyden hoito.....	11
	3.7.1 Tarkastushavainnot.....	11
	3.7.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	12
3.8	Korvaushoidossa olevat potilaat	13
	3.8.1 Tarkastushavainnot.....	13
	3.8.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	13
3.9	Ulkomaalaistaustaiset vangit	13
3.10	Lääkehoito	14
	3.10.1 Tarkastushavainnot.....	14
	3.10.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	14
3.11	Muita asioita.....	15
	3.11.1 Tarkastushavainnot.....	15
	3.11.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	16
3.12	Yhteistyö vankilan kanssa.....	16
	3.12.1 Tarkastushavainnot.....	16
	3.12.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot.....	16
4	Toimenpiteet	17

1 YLEISTÄ

Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslinin määräyksestä tarkastettiin Vankiterveydenhuollon Huittisten poliklinikka osana oikeusasiamiehen suljettuihin laitoksiin kohdistuvaa laillisuusvalvontaa. Tarkastus liittyy samalla oikeusasiamiehellä olevaan erityistehtävään YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan mukaisena kansallisena valvontaelimenä. Vankien terveydenhuolto on tärkeä osa mainitussa kansainvälisessä sopimuksessa turvattuja vankien oikeuksia.

Huittisten vankilaan tehtiin 28.5.2025 tarkastus, josta laaditaan erillinen pöytäkirja (EOAK/2557/2025).

2 TARKASTUKSEN KOHDE JA TARKASTUKSEN KULKU

2.1 Yleistä tarkastuskohteesta

Vankiterveydenhuollon yksikön tehtävänä on järjestää vankien ja tutkintavankien (tässä pöytäkirjassa käytetään yhteistä ilmaisua vankien) terveyden- ja sairaanhoito, jota Huittisten vankilan tiloissa toimiva poliklinikka toteuttaa.

Huittisten poliklinikka tuottaa perusterveydenhuollon avohoitopalvelut Huittisten vankilaan sijoitetuille vangeille.

Huittisen vankila on 107-paikkainen avovankila, jossa paikkamäärä on tällä hetkellä korotettu 120 paikkaan vankiloiden ylläpidon hallitsemiseksi. Vankeja oli tarkastushetkellä 77. Huittisten vankila on luonteeltaan ns. tiiviimmin valvottu avovankila, mikä tarkoittaa turvallisuustasoltaan ja käytännöiltään hieman muita avovankiloita tiukempaa vankilaa.

Huittisten poliklinikka on avoinna arkipäivisin klo 7.30 – 15.00.

Tarkastuksen suorittamisesta

Tarkastuksesta ja sen ajankohdasta ilmoitettiin tarkastuskohteelle ennalta.

Tarkastuksella haastateltiin poliklinikalla työskenteleviä sairaanhoitajia. Keskusteluun osallistuivat myös Vankiterveydenhuollon erikoissuunnittelija, ylihoitaja ja osastonhoitaja. Tämän jälkeen tarkastajat tutustuivat poliklinikan tiloihin.

2.2 Tarkastuskohteen kuuleminen

Tarkastuspöytäkirjan luonnos lähetettiin VTH:lle sekä Rikosseuraamuslaitokselle (jäljempänä myös Rise) ja Huittisten vankilalle tarkennuksia ja mahdollisia kommentteja varten. Rikosseuraamuslaitoksella ja Huittisten vankilalla ei ollut kommentoitavaa pöytäkirjaluonnokseen. VTH:n kommentit on otettu huomioon tässä pöytäkirjassa.

3 TARKASTUSHAVAINNOT

3.1 Aluksi

Tarkastajien havainnot esiteltiin apulaisoikeusasiamies Maija Sakslinille.

Apulaisoikeusasiamies kiittää Huittisten poliklinikkaa ennen tarkastusta saaduista asiakirjoista samoin kuin tarkastuksen aikana käydystä avoimesta ja rakentavasta keskustelusta. Tarkastajien saaman käsityksen mukaan poliklinikan henkilökunta oli sitoutunut ja motivoitunut ja pyrkii parhaansa mukaan edistämään potilaiden hyvää hoitoa.

Ylimmän laillisuusvalvojan ja kansallisen valvontaelimen tehtävien mukaisesti tähän pöytäkirjaan on kirjattu sekä myönteisiä että parannusta edellyttäviä asioita, joita tarkastuksella on havaittu tai joista on tarkastuksen aikana keskusteltu. Tarkastuksella käytävät keskustelut ja tarkastuksen aiheuttamat havainnot ja toimenpiteet ovat aina rajallisia, minkä vuoksi pöytäkirja ei ole tyhjentävä. Mahdollista on, että tarkastuskohteeseen liittyy sellaisiakin reagointia edellyttäviä asioita, jotka eivät ole tarkastuksen kuluessa tulleet esille.

3.2 Tilat

3.2.1 Tarkastushavainnot

Poliklinikalla on käytössä kaksi vastaanottohuonetta ja lääkehuone. Poliklinikan tilat olivat siistit. Huoneet ovat tilavia ja soveltuvat hyvin tarkoitukseensa. Tiloissa on otettu huomioon turvallisuusjärjestelyt.

Vangit kulkevat poliklinikan oven edestä ruokalaan ja asuinosaan. Poliklinikan oven edessä on myös puhelinpöytä. Poliklinikan oven takana käytävällä on usein paljon ihmisiä ja käytävältä kuuluu äänet vastaanottohuoneeseen. Usein potilaat myös ohi kävellessään koputtavat vastaanottohuoneeseen oveen ja pyrkivät asioimaan poliklinikalle. Jos vankien kulkeminen ruokalaan ohjattaisiin toisen oven kautta, se voisi vähentää käytävästä kuuluvaa melua. Toisen vastaanottohuoneeseen oveen on pantu lisätiiviste äänieristyksen parantamiseksi, mutta äänieristys ei ole vielä täysin toimiva. Sairaanhoidon pitää yleensä radiota päällä, jotta vastaanottohuoneeseen keskustelu ei kuuluisi ulkopuolelle.

Vangit kulkevat itsenäisesti poliklinikalle asioimaan. Vartija on tarvittaessa saatavissa paikalle nopeasti ja poliklinikalla on käytössä turvatekniikkaa.

3.2.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Apulaisoikeusasiamies pitää potilaiden hyvän hoidon, poliklinikan toiminnan ja henkilökunnan työturvallisuuden kannalta olennaisena, että poliklinikan tilat ovat asianmukaiset ja toimintaan sopivat.

Apulaisoikeusasiamies kannustaa VTH:ta yhdessä vankilan kanssa etsimään ratkaisuja toimitiloihin liittyviin ongelmiin.

3.3 Resurssit

3.3.1 Tarkastushavainnot

Sairaanhoitajan vastaanotoille tulee päivittäin 15 -20 potilasta. Potilastyön lisäksi sairaanhoitajat käsittelevät asiointilomakkeita, antavat korvaushoitoja sekä tekevät lääkkeenjakoja ja paperitöitä.

Poliklinikalla työskentelee tällä hetkellä kaksi sairaanhoitajaa. Toinen sairaanhoitaja on työskennellyt poliklinikalla 13 vuotta. Sairaanhoitajaresurssia lisättiin kahteen viime vuonna vankimäärän kasvun vuoksi palkkaamalla määräaikainen sairaanhoitaja, joka on työskennellyt poliklinikalla nyt noin vuoden ja määräaikainen työsuhde on tällä hetkellä vuoden 2025 loppuun asti.

Sairaanhoitajat kokivat, että tällä hetkellä, kun sairaanhoitajia on poliklinikalla kaksi, hoitajaresurssi oli riittävä.

Tarkastajien havaintojen mukaan hoitajat olivat motivoituneita ja viihtyivät työssään. Työilmapiiri vaikutti hyvältä.

Lääkäri käy poliklinikalla pitämässä vastaanottoa kerran viikossa. Lääkäripalvelut järjestetään VTH:n ostopalveluna. Henkilökunta kokee, että tämänhetkisellä vankimäärällä lääkärin vastaanotto kerran viikossa on riittävä.

Lisäksi käytössä on VTH:n etälääkärin konsultaatiomahdollisuus. Sairaanhoitaja tekee ajanvarauksen etälääkärin ajanvarauskirjoihin. Ajanvarauksia on kiireellisiä, kiireettömiä sekä päihdelääkärin ajanvarauksia. Lääkäri voi antaa hoito-ohjeet kirjallisena taikka potilaalle voidaan varata aika etävastaanotolle. Henkilökunta pitää etälääkäripalvelua hyvin toimivana.

Poliklinikalla ei ole erityistyöntekijöitä, mutta VTH:n fysioterapeuttia on mahdollista käyttää.

Poliklinikan sairaanhoitajat kokivat työvälineiden olevan toimivia ja riittäviä.

Kesälomien aikana sairaanhoitajat sijaistavat toisiaan. Kesällä VTH:n toiminta on supistettua, mikä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi ADHD-tutkimukset ja korvaushoitojen sekä testosteronihoitojen aloittamiset ovat tauolla. Kesäajan toiminnan supistus koskee myös hammashoitoa.

Vankiterveydenhuolto on antanut 30.4.2025 päivätyn tiedotteen vangeille supistetusta toiminnasta poliklinikoilla ajalla 1.6. – 31.8.2025. Tiedotteen mukaan:

"Kesällä 2025 saatamme joutua keskittymään vain kiireellistä hoitoa vaativiin asioihin. Kiireettömät vastaanotot saattavat mennä syksylle.

Asiointilomakkeet käsitellään edelleen päivittäin, arkipäivisin.

Kiireelliseen hoitoon kuuluvat:**1.akuutit sairauskohtaukset ja tapaturmat****2. akuutit tulehdukset****3. akuutit perussairauden pahenemiset****Kiireettömään hoitoon kuuluvat:**

Korvaushoito- ja ADHD selvittelyt, nikotiini- ja testosteronihoidot, verenpaine- ja sokeritautikontrolli sekä kontrolliverikokeet.

Täytä terveydenhuollon asioimislomake selkeästi, kerro oireesi.

Saat tiedon vastaanottoajasta, joka on **1-3 kuukauden kuluessa**.

Puutteelliset asioimislomakkeet palautetaan käsittelemättöminä lähettäjälle.”

3.3.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä, että poliklinikan henkilökunta kokee henkilöstöressurssien olevan riittäviä tällä hetkellä, kun poliklinikalla työskentelee kaksi sairaanhoitajaa. Apulaisoikeusasiamies kehottaa VTH:ta huolehtimaan siitä, että henkilöstöressurit säilyvät jatkossakin riittävinä vankien palvelutarpeisiin nähden.

VTH:n tiedotteen mukaan poliklinikoiden toimintaa on supistettu kesäajalla. Apulaisoikeusasiamies pitää toiminnan supistamisen tarvetta kesäaikana ymmärrettävänä, mutta korostaa kuitenkin, että kesäajan toiminnan supistamisesta huolimatta vankiterveydenhuollon poliklinikoilla tulee turvata riittävät resurssit myös kesäaikana.

Terveydenhuoltolain 51, 51 a, 51 b ja 52–54 §:ien säännöksiä hoidon tarpeen arvioinnista ja hoitoon pääsystä sovelletaan myös vankiterveydenhuollossa. Apulaisoikeusasiamies toteaa, että laissa säädetyt hoitoon pääsyn määräajat ovat enimmäisaikoja. Potilaan hoidon tarve ja sen kiireellisyys on arvioitava yksilöllisesti ja hoito on järjestettävä potilaan terveydentila, työ-, opiskelu- ja toimintakyky, palveluiden tarve ja hänen sairautensa tai vammansa ennakoitavissa oleva kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa potilaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti.

Oikeusasiamiehen vakiintuneessa laillisuusvalvontakäytännössä on todettu, että terveyspalveluiden järjestämistä koskevilla sisäisillä ohjeilla tai päätöksillä voidaan yhtenäistää hoitokäytäntöä ja niillä on siten tärkeä potilaiden yhdenvertaisuutta lisäävä merkitys. Ohjeet ja päätökset voivat kuitenkin olla vain lainsäädäntöä täydentäviä eikä niillä voida rajoittaa tai sulkea pois oikeutta lainsäädännössä turvattuihin oikeuksiin.

Apulaisoikeusasiamies korostaa, että kesäajan toiminnan supistuksista huolimatta hoidon tarpeen arviointi, hoitoon pääsy ja lääketieteellisten tutkimusten ja hoidon tarve tulee arvioida yksilöllisesti ja hoito tulee järjestää potilaan yksilöllisesti arvioidun tarpeen mukaisesti, viimeistään laissa säädettyjen enimmäisaikojen puitteissa.

3.4 Yhteydensaanti poliklinikalle ja hoitoon pääsy

3.4.1 Tarkastushavainnot

Potilaat ottavat yhteyttä poliklinikalle asiointilomakkeilla. Asiointilomakkeet jätetään poliklinikan ulkopuolella olevaan postilaatikkoon, jonka hoitajat tyhjentävät vähintään kerran päivässä. Poliklinikan ulkopuolella oli saatavilla asiointilomakkeita ja muita ohjeita potilaille. Vankilassa vangeilla ei ole käytössä digitaalisia yhteydenottotapoja poliklinikalle.

Asiointilomakkeet käsitellään päivittäin ja kaikki lomakkeet pystytään yleensä käsittelemään saman päivänä aikana. Yleisimmät syyt poliklinikalle hakeutumiseen ovat päihdeongelmat ja hermokivut.

Akuutit asiat hoidetaan heti saman päivän aikana. Myöskin kiireettömät asiat hoidetaan yleensä heti, mutta jos se ei ole mahdollista asia hoidetaan seuraavana päivänä. Sairaanhoidajan vastaanotolle pääsee yleensä samana tai seuraavana päivänä.

Lääkärin vastaanottoja on kerran viikossa. Lääkärin vastaanotolle ei aina pääse seuraavalle vastaanottopäivälle, vaan hoitoon pääsy voi kestää kaksi viikkoa. Sairaanhoidaja keskustelee potilaan kanssa tilanteen kiireellisyydestä ja siitä, kuinka kauan potilas pystyy odottamaan vastaanottoaikaa.

Kiireellisissä tilanteissa potilaan ei tarvitse täyttää asiointilomaketta, vaan hän voi ottaa yhteyttä valvontaan tai muuhun henkilökuntaan kuuluvaan ja poliklinikalle pääsee heti sairaanhoidajien työaikana.

Kiireellisissä tilanteissa poliklinikan vastaanottoaikojen ulkopuolella valvonta kutsuu ambulanssin, joka vie päivystykseen joko Huittisten terveyskeskukseen sen aukioloaikoina taikka Satasairaalaan. Poliklinikan aukioloaikoina, jos potilas tarvitsee toimittaa päivystykseen, sairaanhoidaja soittaa terveyskeskukseen saapuvasta potilaasta.

Jos potilailla on tarve päästä vankilan ulkopuolelle hoitoon tai tutkimuksiin, vartijat kuljettavat potilaan.

3.4.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Syyskuun 2023 alusta lukien yhteydensaantiin ja hoitoon pääsyyn vankiterveydenhuoltoon on sovellettu, mitä terveydenhuoltolain 51, 51 a, 51 b ja 52–54 §:ssä säädetään.

VTH:n poliklinikoiden osalta potilaan tulee saada arkipäivisin virka-aikana saman päivän aikana yhteys poliklinikkaan ja saada yksilöllinen arvio tutkimustensa tai hoitonsa tarpeesta ja kiireellisyydestä sekä siitä, minkä terveydenhuollon ammattihenkilön tekemiä tutkimuksia tai antamaa hoitoa hän tarvitsee.

Apulaisoikeusasiamies toteaa, että tarkastuksella saatujen tietojen mukaan asiointilomakkeiden käsittely ja yhteyden saaminen poliklinikalle toteutuu saman päivän aikana lain edellyttämällä tavalla.

Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä sitä, että kiireellisissä asioissa sairaanhoitajan vastaanotolle sekä lääkärin päivystysvastaanotolle pääsee yleensä samana päivänä.

Myöskin kiireettömissä asioissa sairaanhoitajan vastaanotolle pääsee yleensä samana tai seuraavana päivänä ja lääkärin vastaanotolle noin kahden viikon sisällä. Tarkastuksella saatujen tietojen mukaan hoitoon pääsy kiireettömissä asioissa toteutuu terveydenhuoltolain 51 a §:ssä säädettyssä kolmen kuukauden enimmäisajassa.

Terveydenhuoltolain 51 a §:n mukaan lääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu perusterveydenhuollon kiireetön hoito on järjestettävä potilaan terveydentila, työ-, opiskelu- ja toimintakyky, palveluiden tarve ja hänen sairautensa tai vammansa ennakoitavissa oleva kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin arviointia seuraavien kolmen kuukauden aikana.

Apulaisoikeusasiamies korostaa kuitenkin, että kyseessä on enimmäisaika ja potilaan tarvitseman hoidon ajankohta on siten arvioitava ja hoito toteutettava ensisijaisesti hänen yksilöllisen tarpeensa mukaisesti.

3.5 Tulotarkastukset

3.5.1 Tarkastushavainnot

Sairaanhoitajat tapaavat kaikki vankilaan saapuvat vangit. Tulotarkastukset tehdään vapaalta saapuville uusille vangeille sekä niille vangeille, jotka ovat olleet pitkään vankina ja joilla ei ole ollut vankiterveydenhuollon kontakteja vuoteen. Toisesta vankilasta siirtyville vangeille tehdään suppeampi tarkastus.

Tulotarkastuksen tekemisajankohta riippuu siitä, mihin aikaan vanki saapuu vankilaan. Jos saapuminen on sairaanhoitajan työpäivän aikana, sairaanhoitaja tekee tarkastuksen heti. Jos henkilö saapuu iltapäivällä tai illalla, tarkastus tehdään seuraavana päivänä. Joskus vankilaan saapuvat henkilöt ovat siinä määrin päihtyneitä, että tarkastus on tarkoituksenmukaista siirtää seuraavaan päivään.

Tulotarkastuksessa kysytään vangilta, onko hänellä vammoja, väkivallan merkkejä tai haavoja ja pyydetään näyttämään ne. Usein tieto vammoista tulee poliklinikalle sitä kautta, että vartijat riisuttavat vangin vankilaan tullessa. Usein vangit myös itse kertovat vammoistaan.

Terveystietojen antamiseen valvonnalle pyydetään kirjallinen suostumus, joka liitetään potilaan asiakirjoihin.

3.5.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Apulaisoikeusasiamies pitää asianmukaisena tulohaastattelun tekemistä arkisin vangin saapumispäivänä. Viikonlopun aikana ja pyhäpäivinä poliklinikalla ei ole henkilökuntaa, minkä vuoksi tällöin saapuneen vangin tulohaastattelu tehdään seuraavana arkipäivänä.

Apulaisoikeusasiamies pitää tilannetta ymmärrettävänä mutta muistuttaa kuitenkin CPT:n (Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea, European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) pitkäaikaisesta suosituksesta ryhtyä tehokkaiisiin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että uusille vangeille tehdään järjestelmällisesti terveystarkastus 24 tunnin kuluessa heidän saapumisestaan vankilaan.

VTH:n Tulovaiheen terveystarkastus -ohjeen mukaan tulohaastattelu tehdään 3 vuorokauden kuluessa vankilaan tulosta. Akuutti terveydentilan arviointi tehdään välittömästi.

Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä poliklinikan käytäntöä tavata kaikki vankilaan saapuvat vangit.

Apulaisoikeusasiamies toteaa laillisuusvalvonnassa pidetyn tärkeänä, että vaikka uusi vanki tulisi toisesta vankilasta, jossa hänelle on tehty joskus aiemmin tulotarkastus, hänet tavattaisiin terveydenhuollossa hänen saavuttuaan. Tätä on perusteltu esimerkiksi Pyhäselän vankilan poliklinikan tarkastuksesta 10.10.2018 ([EOAK/4986/2018](#), julkaistu www.oikeusasiamies.fi) laaditussa pöytäkirjassa seuraavasti:

--- apulaisoikeusasiamies suosittaa, että terveydenhuollosta tavattaisiin myös muista vankiloista siirretyt vangit mahdollisimman pian heidän saapumisestaan ja selvitettäisiin, onko heillä terveydenhuollon tarvetta. Vanki on voinut erilaisista syistä jäädä tai jättäytyä edellisessä vankilassa terveydenhuollon palvelujen ulkopuolelle taikka kuljetuksen aikana on voinut tapahtua jotakin sellaista, mikä olisi vangin ja vankilan henkilökunnan oikeusturvan kannalta hyvä dokumentoida myös potilastietoihin. Vangin haastattelun ei tarvitsisi olla yhtä laaja kuin varsinainen tulotarkastus ja se voisi tapahtua esim. työkyvyn arvioinnin yhteydessä, jos arviointi tehdään 1–2 päivän kuluessa vangin saapumisesta.

3.6 Suun terveydenhuollon palvelut

3.6.1 Tarkastushavainnot

Huittisen poliklinikalla ei järjestetä suun terveydenhuollon palveluja.

Suun terveydenhuollon palveluihin pääsee asiointilomakkeen täyttämällä, minkä jälkeen poliklinikan sairaanhoitajat arvioivat hoidon tarpeen ja kiireellisyyden.

Kiireetön suun terveydenhuolto järjestetään Turun poliklinikalla. Kuljetukset Turun poliklinikalle järjestetään 1-2 kertaa kuukaudessa. Poliklinikan henkilökunta kokee suun terveydenhuollon palvelujen olevan riittäviä vankien tarpeeseen nähden ja vastaanottoaikoja Turun poliklinikalle on saatu riittävän hyvin.

Vartijat kuljettavat potilaat hammashoitoon Turun poliklinikalle. Kuljetukset ovat tähän asti hoituneet pääosin hyvin, joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta.

Akuuteissa tilanteissa suun terveydenhuolto annetaan Huittisten terveyskeskuksessa. Huittisten terveyskeskuksessa on ajoittain ollut pulaa hammaslääkäreistä, minkä vuoksi hoitoon pääsy on ollut vaikeaa. Yhteistyötä Huittisten terveyskeskuksen kanssa haittaa se, että terveyskeskuksella ei ole käytössä viranomaisille tarkoitettua puhelinnumeroa. Poliklinikan sairaanhoitajat joutuvat soittamaan terveyskeskuksen takaisinsoittoon ja odottamaan takaisinsoittoa.

3.6.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä sitä, että kiireellisissä tilanteissa suun terveydenhuollon hoitoon pääsy järjestyy nopeasti.

Terveydenhuoltolain 51 b §:n perusterveydenhuoltoon kuuluva hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu tutkimus tai tarpeelliseksi todetun hoidon ensimmäinen tutkimus- tai hoitotapahtuma on järjestettävä potilaan terveydentila ja sairauden ennakoitavissa oleva kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun 51 §:ssä tarkoitettu arvio hoidon tarpeesta ja kiireellisyydestä on tehty.

Hoitojakso tulee saattaa valmiiksi kohtuullisessa ajassa ilman tarpeetonta viivytystä hoitokäytien välillä. Hoitosuunnitelmaan tulee kirjata hammaslääketieteellinen perustelu hoidon jaksottamiselle. Tämä ei kuitenkaan koske tilannetta, jossa potilaalle on määritelty yksilöllinen tutkimus- tai hoitoväli. Tutkimus tai hoito tulee järjestää hoitosuunnitelmaan kirjatun tutkimus- tai hoitovälin mukaisesti, jollei 51 §:ssä tarkoitettussa arvioissa tule esille seikkoja, joiden perusteella yksilöllisestä tutkimus- tai hoitovälistä tulee tai voidaan poiketa.

Tarkastushavaintojen mukaan kiireettömään suun terveydenhuoltoon hoitoon pääsy tapahtuu laissa säädetyssä määräajassa.

Apulaisoikeusasiamies korostaa kuitenkin, että terveydenhuoltolain 51 b §:ssä tarkoitettu kuuden kuukauden aika on enimmäisaika ja potilaan tarvitseman hoidon ajankohta on siten arvioitava ja hoito toteutettava ensisijaisesti hänen yksilöllisen tarpeensa mukaisesti.

3.7 Mielenterveyden hoito

3.7.1 Tarkastushavainnot

Poliklinikan henkilökunnan käsityksen mukaan vangeilla olisi tarvetta keskusteluavulle. Poliklinikalla ei ole saatavilla psykiatrisen sairaanhoitajan palveluja tai keskusteluapua. Poliklinikan sairaanhoitajilla ei nykyään riitä aika keskusteluavun antamiseen. Sairaanhoitajat ovat ohjanneet potilaita vankilan diakonille keskusteluavun saamiseksi.

Lisäksi Psykiatrinen vankisairaala tarjoaa psykiatrisen sairaanhoitajan etävastaanottoja joko sairaanhoitajan tai lääkärin läheteellä. Palvelua uudistetaan ja kehitetään parasta aikaa.

Kiireellisissä tilanteissa potilas voidaan lähettää Huittisten terveyskeskukseen ja sitä kautta tahdosta riippumattoman hoidon arvioon ja hoitoon. Kiireellisissä tilanteissa terveyskeskuksen aukioloaikojen ulkopuolella potilas voidaan toimittaa myös Satasairaalan yhteispäivystykseen.

Potilaalle voi myös varata ajan VTH:n etälääkärin vastaanotolle.

VTH:ssa on otettu tänä keväänä käyttöön uusi prosessi ADHD-tutkimuksissa ja diagnosoinnissa. Potilas ottaa yhteyttä asiointilomakkeella. Tämän jälkeen potilaalle varataan nepsy-työntekijälle etätapaaminen.

Poliklinikan sairaanhoitajat kokevat uuden ADHD-selvitysprosessin hyvin toimivaksi ja sitä kautta potilaiden asioita on saatu eteenpäin. Tosin hoitovelkaa on kertynyt ADHD:n osalta ja se vaikuttaa vielä hoidon saamisessa. Aikaisemmin ADHD-selvittelyprosessi oli hoitajien näkemyksen mukaan hankalaa ja hidasta, minkä vuoksi vanki usein vapautui ennen kuin selvitys saatiin loppuun.

ADHD-lääkkeet ovat valvottavasti annettavia lääkkeitä. Poliklinikan aukioloaikana valvottavat lääkkeet annetaan poliklinikalta. Vartijat jakavat valvottavat lääkkeet niinä aikoina, kun poliklinikka on suljettuna.

3.7.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Normaalisuusperiaatteen mukaan vangeille tulee lähtökohtaisesti tarjota samat julkisen terveydenhuollon palvelut kuin julkinen terveydenhuolto tarjoaa muillekin. Lähtökohtana on siten, että psykiatrisia palveluja tulee olla saatavilla niitä tarvitseville. Vankien terveyden- ja sairaanhoidon saaminen on täysin riippuvaista VTH:n toiminnasta, sillä heillä ei ole muun väestön kaltaisia mahdollisuuksia hakeutua muihin terveydenhuollon palveluihin. Tämä korostaa VTH:n vastuuta toiminnan järjestämisestä ja resurssien riittävydestä.

Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin on 25.4.2025 antamassaan ratkaisussa [EOAK/64/2024](#) pitänyt vankien mielenterveyden hoidon saatavuutta kokonaisuutena arvioiden erittäin huolestuttavana ja sekä potilaiden että henkilökunnan oikeusturvaa vaarantavana. Ratkaisussa apulaisoikeusasiamies totesi myös, että ADHD-tutkimuksille olisi huomattavasti suurempi tarve, verrattuna viime vuosina tehtyihin tutkimuksiin. Sama havainto on tehty myös esimerkiksi VTH:n Helsingin poliklinikan tarkastuspöytäkirjassa [EOAK/4637/2024](#) ja Psykiatrisen vankisairaalan Turun yksikön tarkastuspöytäkirjassa [EOAK/3067/2023](#). Apulaisoikeusasiamies on pyytänyt VTH:ta sekä ministeriöitä ilmoittamaan toimenpiteistään ratkaisun johdosta.

Apulaisoikeusasiamies kehottaa VTH:ta selvittämään mahdollisuuksia saada psykiatrisen sairaanhoitajan toteuttamaa keskusteluapua poliklinikalle sekä psykologin palveluja vankien tarpeen mukaisesti. Osittain palvelutarpeeseen voitaneen vastata lisäämällä jo olemassa olevien etäpalvelujen käyttöä, kuten esimerkiksi psykiatrisen sairaanhoitajan ja psykiatrin etävastaanottoja. Tämä edellyttää kuitenkin sitä, että VTH:n valtakunnalliset etäpalvelut on riittävästi resursoitu.

Tarkastuksella saatujen tietojen mukaan ADHD-tutkimuksiin pääsyn menettelytapoja on muutettu VTH:ssa ja tutkimuksiin pääsy on helpottunut, mitä apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä ja kannustaa jatkamaan toimintaa. Joskin apulaisoikeusasiamies pitää huolestuttavana sitä, että aikaisemmasta tilanteesta johtuen ADHD-tutkimuksiin pääsyyn on edelleen jonoa.

Apulaisoikeusasiamies seuraa vankien mielenterveyden hoidon palvelujen saatavuuden sekä ADHD-tutkimuksiin ja hoitoon pääsyn kehittymistä osana muuta laillisuusvalvontaansa.

3.8 Korvaushoidossa olevat potilaat

3.8.1 Tarkastushavainnot

Tarkastushetkellä opioidikorvaushoidossa oli 15 potilasta. Korvaushoitolääkkeinä on käytössä metadoni, Subotex-filmi ja Buvidal-injektiot. Injektioita voidaan antaa viikoittain tai kuukausittain. Tällä hetkellä on käytössä enemmän kuukausittain annettavia injektioita. Tämä johtunee siitä, että potilaat kokevat kuukausittaisen injektion parempana, kun ei tarvitse ottaa pistoksia niin usein.

Jos potilas haluaa aloittaa korvaushoidon vankilassa, potilaan päihdehistoriaa selvitetään, viedään asia päihdetiimille ja sen jälkeen järjestetään päihdelääkärin etävastaanotto. Poliklinikan henkilökunnan käsityksen mukaan korvaushoittoon pääseminen toimii hyvin ja nopeasti. Usein korvaushoidon aloittaminen onnistuu kahdessa viikossa.

Jos potilaalla on jo vankilan ulkopuolella aloitettu korvaushoito, sairaanhoitaja soittaa aikaisemmalle korvaushoitoklinikalle ja varmistaa hoidon vaiheen ja lääkityksen. Lääkäri vahvistaa korvaushoitolääkityksen.

Jos potilas haluaa vaihtaa korvaushoitolääkitystään, päihdelääkäri arvioi lääkityksen vaihdon ja tapaa potilaan etävastaanotolla.

Vangin vapautuessa poliklinikalta järjestetään jatkohoito ja ollaan yhteydessä jatkohoitopaikkaan.

3.8.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Tarkastushavaintojen mukaan opioidikorvaushoittoon pääsy ja hoidon aloittaminen on helppoa ja nopeaa.

Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä, että potilaalle järjestetään päihdelääkärin etävastaanotto korvaushoitoa aloitettaessa sekä silloin kun on tarve keskustella lääkitysmuutoksista. Käytäntö on omiaan edistämään potilaan itsemääräämisoikeutta ja tiedonsaantioikeutta hoitoonsa liittyvistä kysymyksistä siten kuin potilaslaissa edellytetään.

Apulaisoikeusasiamies kannustaa jatkamaan käytäntöä.

3.9 Ulkomaalaistaustaiset vangit

Ulkomaalaistaustaisten vankien määrä on lisääntynyt Huittisten vankilassa. Siitä on aiheutunut jonkin verran jännitteitä vankien välille.

Poliklinikan henkilökunta ei kokenut ongelmalliseksi ulkomaalaistaustaisten vankien kanssa asiointia. Hoitajat pystyvät kommunikoimaan englannin kielellä ja toinen hoitajista myös ruotsin ja saksan kielellä. Tulkkauspalvelun saa useimmiten samalle päivälle, harvinaisimmissa kielissä tulkin saaminen voi mennä seuraavalle päivälle. Yksinkertaista, arkipäivän kommunikointia voidaan tehdä myös Google Translate-palvelun kautta.

3.10 Lääkehoito

3.10.1 Tarkastushavainnot

Tarkastushetkellä lääkehuone oli siisti ja asianmukainen. Lääkekaapissa oli värikoodit eri lääkeryhmille helpottamassa lääkkeidenjakoa.

Sairaanhoitajat jakavat lääkkeet kerran viikossa. Annosjakelussa on noin 47 potilasta. Annosjakelua ei käytetä potilaille, joilla on alle kuukauden pituinen tuomio, käytössä tarvittavia lääkkeitä taikka lääkkeitä, joita ei ole saatavissa annosjakelussa. Poliklinikalla jaettaville lääkkeille tehdään kaksoistarkastus. Kaksoistarkastuksen tekeminen on mahdollista nyt paremmin, kun poliklinikalla työskentelee kaksi sairaanhoitajaa.

Osastolla vartijoiden tiloissa oli lukittava kaappi, joissa säilytettiin doseteissa lääkkeet, jotka vartijat antavat valvotusti. Poliklinikalla oli kassakaappi, jossa säilytetään viikonloppuisin jaettavia korvaushoitolääkkeitä, jotka vartijat jakavat. Vartijoilla on VALLU-lääkkeenantokoulutus käytynä.

Huittisissa on paljon sähkökatkoja, joiden vuoksi kylmäsäilytystä edellyttävää insuliinia on mennyt paljon pilalle eikä jääkaapissa siten voida pitää suurta varastoa kylmäsäilytettäviä lääkkeitä.

3.10.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Tarkastushavaintojen mukaan lääkehuone ja muut lääkkeiden säilytystilat olivat asianmukaisia.

Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä sitä, että kaikille jaetuille lääkkeille tehdään kaksoistarkastus tarkastuksen ennakkomateriaalina toimitetun VTH:n lääkehoitosuunnitelman (7.11.2024) mukaisesti. Kaksoistarkastuksen merkitys korostuu vankiterveydenhuollon toimipaikoissa, sillä valvontahenkilöstö lääkkeenantajana ei omaa riittävää asiantuntemusta lääkityksen sisältöön ja siten kykyä puuttua mahdolliseen lääkepoikkeamaan.

Lääkehoitosuunnitelmassa todetaan, että mikäli lääkkeitä ei voida luovuttaa vangin haltuun, lääkkeiden annon potilaskohtaisesta dosetista tai annosjakelupussista suorittaa ja valvoo vankiloiden valvontahenkilökunta. Antaakseen valmiiksi jaettuja lääkkeitä vangeille vartijalla tulee olla suoritettuna lääkehoidon teoria ja tentti (VALLU-koulutus), annettuna hyväksytysti näytöt ja saatuna kirjallinen lupa (alue)ylilääkäriltä.

Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä sitä, että tarkastuksella saatujen tietojen mukaan kaikilla vartioilla on suoritettuna VALLU-lääkkeenantokoulutus.

3.11 Muita asioita

3.11.1 Tarkastushavainnot

Laboratoriopalvelut ovat Huittisten terveyskeskuksessa ja SataDiagissa Porissa. Tulokset tulevat sähköpostiin, josta sairaanhoitaja katsoo ne ja kirjaa potilaan tietoihin. Joskus osa tutkimustuloksista on jäänyt tulematta ja niiden perään joudutaan soittamaan. Sairaanhoitajat seuraavat, että kaikki tulokset saapuvat ja ne siirretään potilaan tietoihin. Poliklinikan sairaanhoitajat kokevat, että tästä tulee ylimääräistä työtä.

Rikosseuraamuslaitoksen ja VTH:n yhteisessä hankkeessa on tarkoituksena sijoittaa sakkovankeja ja lyhytaikaisvankeja päihdekuntoutukseen vankilan ulkopuoliseen päihdekuntoutukseen. Poliklinikalle aiheuttaa paljon työtä tilanteet, jossa vankilaan tullut vanki siirtyy suoraan päihdekuntoutukseen vankilan ulkopuolelle ostopalveluna hankittuun kuntoutuspaikkaan. Sairaanhoitajien tulee kuitenkin tehdä heille tulotarkastus ja laatia lääkelista ennen kuntoutukseen lähtemistä. Usein esitiedot ovat puutteelliset ja lääkitysten tarkistaminen vie aikaa. Vangit saattavat myös olla päihtyneitä. Asioiden selvittely kiireisellä aikataululla teettää hoitajille paljon työtä.

Viranomaisnumeroiden puutteen koettiin vaikeuttavan asioiden hoitamista. Vangin vapautuessa sairaanhoitajat ottavat yhteyttä hyvinvointialueelle ja sopivat potilaan jatkohoidon järjestämisestä. Myöskin vangin tullessa vankilaan esimerkiksi korvaushoidon jatkamiseen liittyen soitetaan aikaisempaan hoitopaikkaan. Joidenkin hyvinvointialueiden kanssa yhteyden saanti ja yhteistyö sujuu hyvin, joillekin alueille taas yhteyden saaminen ja takaisinsoiton odottaminen voi kestää useita päiviä.

VTH:ssa on ryhdytty aktiivisesti testaamaan ja hoitamaan C-hepatiittia. VTH on antanut maaliskuussa 2025 ohjeen C-hepatiitin diagnostiikasta, hoidosta ja tilastoinnista. Ohjeen taustalla on WHO:n tavoite poistaa C-hepatiitti maailmasta vuoteen 2030 mennessä ja Suomen hallituksen tavoite poistaa C-hepatiitti Suomesta vuoteen 2027 mennessä.

Kaikille vankilaan tuleville ja vankilassa jo oleville tarjotaan mahdollisuutta testiin ja kaikille viruksen kantajille annetaan hoitoa, jos hoito ehditään aloittamaan vankeuden aikana. Esimerkiksi jos tuomio on viikon pituinen, testituloksia ei välttämättä ehditä saada vankeusaikana, eikä hoitoa siinä tapauksessa ehditä aloittaa. Kun hoito aloitetaan, koko lääkekuuri annetaan vangille selliin haltuun. Tällä pyritään varmistamaan se, että potilas saa lääkkeet mukaan, mikäli hän vapautuu tai vaihtaa vankilaa ennen lääkekuurin päättymistä. Poliklinikan henkilökunnan mukaan vangit ovat suhtautuneet C-hepatiitin testaukseen ja hoitoon hyvin ja ovat olleet halukkaita hoitoon.

3.11.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Apulaisoikeusasiamies toteaa, että laboratoriotulosten siirtäminen manuaalisesti potilastietojärjestelmään sisältää virheiden syntyminen mahdollisuuden ja sitä kautta aiheuttaa potilasturvallisuusriskin. Lisäksi tulosten siirtäminen manuaalisesti aiheuttaa lisätyötä henkilökunnalle. Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä sitä, että VTH on ryhtynyt etsimään ratkaisua, jolla vältettäisiin laboratoriotulosten siirtäminen manuaalisesti potilastietojärjestelmään.

Apulaisoikeusasiamies on kiinnittänyt ongelmaan huomiota Helsingin poliklinikan tarkastuspöytäkirjassa 7.4.2025 [EOAK/4637/2024](#).

Apulaisoikeusasiamies pitää kannatettavana sitä, että päihdekuntoutusta järjestetään vangeille. Apulaisoikeusasiamies kehottaa Rikosseuraamuslaitosta, Huittisten vankilaa ja VTH:ta etsimään yhdessä ratkaisuja siihen, miten kuntoutukseen lähtevien vankien tulotarkastuksia ja poliklinikan työtä pystyttäisiin helpottamaan esimerkiksi tilanteiden ennakkoinnilla ja yhteistyöllä.

Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä, että VTH on käynnistänyt C-hepatiitin testauksen ja hoidon. Eriyisen myönteisenä apulaisoikeusasiamies pitää sitä, että hoidon käytännön toteutus on järjestetty niin, että mahdollisimman moni potilas pääsee hoidon piiriin ja pystyy toteuttamaan hoidon loppuun saakka, vaikka tuomio olisikin lyhyempi kuin lääkekuurin kesto.

3.12 Yhteistyö vankilan kanssa

3.12.1 Tarkastushavainnot

Sairaanhoitajat kokevat yhteistyön vankilan kanssa toimivaksi. Joissain tilanteissa vankilan ulkopuolelle varattuja hoitoaikoja on jouduttu siirtämään, koska kuljetusta hoitoon ei ole saatu järjestettyä vartijaresurssien vuoksi. Joinain päivinä valvonnasta on ilmoitettu jo etukäteen, että kuljetuksia ei pystytä järjestämään vaikean henkilökuntatilanteen vuoksi. Alkuvuonna myös valvonnan toinen auto oli rikki, mikä vaikeutti kuljetusten järjestämistä.

3.12.2 Apulaisoikeusasiamiehen kannanotot

Apulaisoikeusasiamies pitää myönteisenä sitä, että kiireellisissä tilanteissa kuljetukset vankilan ulkopuoliseen hoitoon ovat toteutuneet. Joskus kiireettömiä vastaanottoaikoja on jouduttu perumaan vartijaresurssien vuoksi.

Apulaisoikeusasiamies esittää huolensa siitä, että vartijaresurssien puutteen vuoksi potilaiden lääketieteellisesti tai hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi arvioitu hoito voi jäädä toteutumatta oikea-aikaisesti.

Perustuslain 19 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Potilaslain 3 §:n mukaan potilaalla on oikeus hänen terveydentilansa edellyttämään laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon.

Oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa vartijaresurssien määrään on kiinnitetty huomiota useilla Vankiterveydenhuollon poliklinikoiden tarkastuksilla (esim. Helsingin poliklinikan tarkastus [EOAK/4637/2024](#) ja Riihimäen poliklinikan tarkastus [EOAK/1107/2023](#)).

Apulaisoikeusasiamies pitää tilannetta huolestuttavana erityisesti sen vuoksi, että vangeilla ei ole muun väestön kaltaista mahdollisuutta hakeutua muihin kuin VTH:n tarjoamin terveyden- ja sairaanhoidon palveluihin.

Apulaisoikeusasiamies katsoo, että tilanteessa, jossa tarpeelliseksi arvioitua hoitoa ei pystytä antamaan oikea-aikaisesti, on olemassa suuri riski potilasturvallisuuden vaarantumisesta. Apulaisoikeusasiamies ei pidä hyväksyttävänä sitä, että vankien lääketieteellisten tarpeiden mukaisen terveyden- ja sairaanhoidon saaminen voi jäädä toteutumatta vartijaresurssin vähäisyyden tai puuttumisen vuoksi.

Vankeuslain 10 luvun 1 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksen on turvattava vangin pääsy Vankiterveydenhuollon yksikön vastuulla olevaan vangin lääketieteellisten tarpeiden mukaiseen terveyden- ja sairaanhoitoon sekä lääkinnällisen kuntoutukseen.

Apulaisoikeusasiamies korostaa, että vankilan on edellä olevan mukaisesti huolehdittava osaltaan siitä, että vangit saavat heidän terveydentilansa edellyttämän terveyden- ja sairaanhoidon silloin, kun terveydenhuollon ammattihenkilö on arvioinut sen tarpeelliseksi.

VTH:n on pystyttävä hoitamaan asianmukaisesti ja tuloksellisesti sille lainsäädännössä asetetut tehtävät. Jos potilaita ei saada vastaanotolle sovittuna aikana, tilanne on omiaan vaarantamaan heidän perustuslain mukaista oikeuttaan riittäviin terveyspalveluihin ja potilaslaissa edellytettyyn hyvään hoitoon.

4 TOIMENPITEET

Apulaisoikeusasiamies saattaa Vankiterveydenhuollon yksikön, Huittisten poliklinikan, Rikosseuraamuslaitoksen sekä Huittisten vankilan tietoon ja toiminnassa huomioon otettavaksi tässä pöytäkirjassa esitetyt huomiot ja kannanotot.

Pöytäkirja lähetetään tiedoksi myös oikeusministeriön kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosastolle, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralle sekä Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle.